

Vaclovo Biržiškos skaitymų pranešimai

AUDRONĖ GLOSIENĖ

Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės katedra, Universiteto 3, 2734 Vilnius,
Lietuva

VACLOVO BIRŽIŠKOS SKAITYMAI

*Vaclovas Biržiška – tai ryški asmenybė
visoje mūsų mokslo ir kultūros istorijoje,
keletą dešimtmečių trukusi mokslinė veikla
šiandien mums atrodo kaip žygdarbis.
Vladas Žukas*

Vaclovas Biržiška (1884–1956) – viena iškiliausių asmenybių lietuvių bibliografijos, knygotyros, bibliotekininkystės ir kultūros istorijoje. Jo moksliniai ir profesiniai interesai buvo nepaprastai platūs. Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos įkūrėjas ir ilgametis direktorius, knygos, spaudos, raštijos ir kultūros istorikas, lietuvių bibliografijos mokslo pradininkas, Bibliografijos instituto steigėjas ir direktorius, Teisių fakulteto profesorius ir dekanas, lietuvių spaudos retrospektyviosios bibliografijos „Lietuvių bibliografija. 1547–1910“ autorius, bibliografijos žurnalų „Knygos“ ir „Bibliografijos žinios“, istorijos mokslo tęstinio leidinio „Mūsų senovė“ ir „Lietuviškosios enciklopedijos“ redaktorius, pats parašęs daugelį straipsnių, pirmosios mokslinės lietuvių knygos istorijos autorius, slapyvardžių tyrinėtojas, lietuvių raštijos veikėjų biobibliografinio žodyno „Aleksandrynas“ parengėjas – tai dar ne visas profesorius Vaclovo Biržiškos nuveiktų darbų ir mokslinio darbo krypčių sąrašas. Istorikas Zenonas Ivinskis apie Vaclovą Biržišką yra atsiliesęs šitaip: „Vaclovas Biržiška yra tikroji ir gyvoji lituanistikos enciklopedija, stebinanti mus visus savo žinojimu, patyrimu apie faktus ir dalykus, kurių jokiose knygose, jokiuose šaltiniuose negali rasti“¹.

Siekdama įprasminti Vaclovo Biržiškos atminimą ir skatinti jo darbų tąsą, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Bibliotekininkystės katedra nuo 1991 m. rengia kasmetinį mokslinį seminarą „Vaclovo Biržiškos skaitymai“. Jo iniciatorė buvo šios katedros vedėja doc. Genovaitė Raguotienė. Jos ir doc. A. Miežinienės pastangomis Komunikacijos fakultete buvo įsteigta Vaclovo Biržiškos auditorija, kurioje 1991 m. gruodžio 2 d., V. Biržiškos gimimo dieną, suorganizuotas pirmasis seminaras. Nuo tada kasmet gruodžio 2 d. susirenka bibliotekų ir knygos istorikai, bibliografai, senų ir retų knygų bei rankraščių tyrinėtojai, žurnalistikos

---

¹ Ivinskis Z. Visas gyvenimas lietuviškai knygai // Aidai. 1955. Nr. 4/5. P. 515.

istorikai, tie, kurių mokslinio ar praktinio darbo objektas susijęs su V. Biržiškos darbų spektru. Nuo 1994 m. šį mokslinį seminarą pradėta vadinti Vaclovo Biržiškos skaitymais. Vaclovo Biržiškos skaitymai – tai atviras forumas pranešimams apie žymųjų bibliografą, jo gyvenimą ir veiklą, gvildentas temas. 1991–1993 m. seminaras vyko Komunikacijos fakultete, 1994 ir 1996 m. – Kauno technologijos universiteto bibliotekoje, Vaclovo Biržiškos buvusioje darbovietėje, 1995 m. – Atviros Lietuvos fondo teisės bibliotekoje. Dažno seminaro dalyvius pradžiugina Nijolės Lietuvninkaitės, Kauno technologijos universiteto bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėjos, pastangomis išleisti V. Biržiškos ar kitų spaudos darbuotojų portretiniai atvirukai, lankstinukai, senesnių leidinių perspaudai, surengtos parodos. 1996 m. gruodžio 2 d. Kauno technologijos universiteto bibliotekoje įvyko šeštieji Vaclovo Biržiškos skaitymai. Kaunas tąsyk buvo pasirinktas neatsitiktinai, mat tą pačią dieną bibliotekoje buvo atidengta paminklinė lenta Vaclovui Biržiškai. Iki šiol pranešimų publikavimas buvo pačių autorių rūpestis. Penktajame ir šeštajame seminaruose kalbėta ir nutarta, kad skaitomų pranešimų išliekamoji vertė gerokai padidėtų, jei tie pranešimai būtų publikuojami. 1996 m. gruodžio 2 d. įvykusio seminaro pranešimai spausdinami šiame “Knygotyros” tome. Besidomintiems ankstesniaisias pateikiame Biržiškos skaitymų kroniką. Jei pranešimas buvo skelbtas, skliausteliuose nurodomas šaltinis.

Pirmasis seminaras įvyko 1991 m. gruodžio 2 d. VU Komunikacijos fakultete. Vedė doc. Genovaitė Raguotienė. Apie seminarą žr. *Glosienė A. Vaclovo Biržiškos mokslinis seminaras // Tarp knygų. 1992. Nr. 1. P. 34.*

Pranešimai:

1. **Vladas Žukas**, *VU Knygotyros katedros profesorius*. V. Biržiška – bibliotekininkas.
2. **Jonas Bulota**, *VU Žurnalistikos instituto docentas*. V. Biržiška – lietuvių periodikos istorikas.
3. **Jolita Steponaitienė**, *Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyriaus vedėja*. V. Biržiškos rankraščiai M. Mažvydo bibliotekoje. (Steponaitienė J. Vaclovo Biržiškos rankraštinis palikimas nacionalinėje bibliotekoje // *Tarp knygų*. 1995. Nr. 1. P. 31–33).
4. **Genovaitė Raguotienė**, *VU Bibliotekininkystės katedros docentė*. V. Biržiškos pirmieji darbai bibliotekų klausimais.
5. **Audronė Glosienė**, *VU Knygotyros katedros asistentė*. “Lietuviškosios enciklopedijos” leidimo istorija. (Glosienė A. “Lietuviškoji enciklopedija” ir “Žymesnybių žodynas”: Leidimo problemos // *Knygotyra*. 1994. T. 20 (27). P. 61–71).
6. **Bronius Raguotis**, *VU Žurnalistikos instituto docentas*. Lietuvių spaudos atgavimo alternatyvos.
7. **Domas Kaunas**, *VU Knygotyros katedros docentas*. Lietuviškų knygų prekyba Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paskutiniame šimtmetyje.
8. **Aušra Navickienė**, *VU Knygotyros katedros aspirantė*. Zavadzkių knygyno Varniuose pirkėjai ir skaitytojai.

9. *Levas Vladimirovas, VU profesorius. V. Biržiška* mano prisiminimuose (Vladimirovas L. Vaclovas Biržiška mano prisimi imuose // Tarp knygų. 1992. Nr. 2. P. 25–26).
10. *Vilius Užtupas, "Raštijos" leidykla. Biržiškų muziejus Los Andžele (JAV).*

Antrasis seminaras įvyko 1992 m. gruodžio 2 d. VU Komunikacijos fakultete. Vedė Komunikacijos fakulteto dekanas doc. Renaldas Gudauskas. Apie seminarą žr. *Mozūraitė V. Antrasis Vaclovo Biržiškos mokslinis seminaras // Tarp knygų. 1993. Nr. 1. P. 40–41.*

Pranešimai:

1. *Albinas Jovaišas, VU profesorius. M. Mažvydo veiklos problemos V. Biržiškos darbuose.*
2. *Aušra Navickienė, VU Knygotyros katedros asistentė. XVIII a. pab. – XIX a. pirmosios pusės lietuviška knyga V. Biržiškos veikaluose.*
3. *Danutė Labanauskienė, Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyriaus darbuotoja. V. Biržiškos rankraščiai Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje.*
4. *Genovaitė Raguotienė, VU Bibliotekininkystės katedros docentė. Legalios lietuviškos skaityklos XX a. pradžioje (iki 1918 m.). (Raguotienė G. Legalios lietuviškos skaityklos XX a. pradžioje (iki 1918 m.) // Tarp knygų. 1993. Nr. 3. P. 13–15).*
5. *Levas Vladimirovas, VU profesorius. V. Biržiška – Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos direktorius. (Vladimirovas L. Vaclovas Biržiška – Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos direktorius // Tarp knygų. 1993. Nr. 3. P. 32–36).*
6. *Audronė Glosienė, VU Knygotyros katedros asistentė. Lietuvos Respublikos (1918–1940) knyga V. Biržiškos vertinimu.*
7. *Ala Miežinienė, VU Informacijos sistemų katedros docentė. V. Biržiška apie dokumentų klasifikavimą.*
8. *Žiedūnė Zaveckienė, VU Knygotyros katedros docentė. V. Biržiška ir lietuvių nacionalinės bibliografijos kūrimo kai kurie aspektai.*
9. *Arvydas Pacevičius, VU Bibliotekininkystės katedros asistentas. V. Biržiška – pirmasis Lietuvos bibliotekininkystės istorikas.*
10. *Bronius Raguotis, VU Žurnalistikos instituto docentas. Laikraščių užsienio kalbomis sumanymai ir projektai JAV lietuvių žurnalistikoje (1886–1905). (Raguotis B. Lietuviški laikraščiai užsienio kalbomis: pirmieji sumanymai ir projektai // Žurnalisto žinynas. 2-oji knyga. Vilnius: Vilnius, 1996. P. 115–126).*
11. *Stasė Matulaitytė, VU Knygotyros katedros docentė. V. Biržiška S. Tomonio atsiminimuose.*

Trečiasis seminaras įvyko 1993 m. gruodžio 2 d. VU Komunikacijos fakultete. Vedė doc. G. Raguotienė. Apie seminarą žr. *Matulaitytė S. Vaclovui Biržiškai atminti // Tarp knygų. 1994. Nr. 1. P. 39.*

Pranešimai:

1. **Elena Stasiukaitienė**, žurnalo "Tarp knygų" vyr. redaktorės pavaduotoja. V. Biržiškos žurnalas "Knygos". (Stasiukaitienė E. Žurnalas "Knygos": žvilgsnis nuo metų kalno // Tarp knygų. 1994. Nr. 2. P. 23–24).
2. **Jonas Bulota**, VU Žurnalistikos instituto docentas. V. Biržiškos grožinė kūryba.
3. **Silvija Stakulienė**, VU bibliotekos Rankraščių skyriaus darbuotoja. V. Biržiškos rankraščiai Vilniaus universiteto bibliotekoje.
4. **Genovaitė Raguotienė**, VU Bibliotekininkystės katedros docentė. Lietuvių vaikų skaitymo (1918–1940 m.) praktikos tendencijos. (Raguotienė G. Lietuvių vaikų skaitymo praktikos tendencijos (1918–1940 m.) // Tarp knygų. 1994. Nr. 8. P. 16–21).
5. **Silvija Vėlavičienė**, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Litanistikos skyriaus vedėja. Iš V. Biržiškos laišku. (Vėlavičienė S. Brolių Biržiškų laišku į Vokietiją // Tarp knygų. 1994. Nr. 12. P. 22–25).
6. **Danutė Kastanauskaitė**, VU Informacijos sistemų katedros docentė. Bibliografinis aprašas V. Biržiškos bibliografijos darbuose.
7. **Bronius Raguotis**, VU Žurnalistikos instituto docentas. V. ir M. Biržiškos ir lietuvių periodikos tyrimai XX a. pradžioje (1907–1914 m.). (Raguotis B. V. ir M. Biržiškos ir lietuvių periodikos tyrimai XX a. pradžioje (1904–1914 m.) // Tarp knygų. 1994. Nr. 4. P. 22–24).
8. **Žiedunė Zaveckienė**, VU Knygotyros katedros docentė. "...Slapyvardžių atskleidimo darbo negalima laikyti baigtu..." (V. Biržiška).
9. **Elena Macevičiūtė**, VU Knygotyros katedros vyr. asistentė. Nacionalinės bibliografijos tradicijų klausimu.

Ketvirtasis seminaras įvyko 1994 m. gruodžio 2 d. Kauno technologijos universiteto bibliotekoje. Vaclovo Biržiškos 110-osios gimimo metinės. Vedė VU Bibliotekininkystės katedros vyr. asist. Audronė Glosienė. Veikė V. Biržiškai skirta paroda. Apie seminarą žr. *Glosienė A. Didžiojo bibliografo sukaktis // Tarp knygų. 1995. Nr. 1. P. 39.*

Pranešimai:

1. **Bronius Raguotis**, VU Žurnalistikos instituto docentas. Knygnešystės problemos V. Biržiškos darbuose. (Raguotis B. Knygnešystės problemos Vaclovo Biržiškos darbuose // Knygotyra. 1996. T. 23 (30). P. 48–52).
2. **Jolita Steponaitienė**, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyriaus vedėja. Eduardo Volterio rankraštinių palikimas. (Steponaitienė J. Eduardo Volterio mėginimai susigrąžinti rankraščius ir knygas // Tarp knygų. 1996. Nr. 6. P. 34–35).

3. *Jurgita Rudžionienė, VU Bibliotekininkystės katedros asistentė.* Bibliotekų statistikos prieškarinėje Lietuvoje klausimu. (Rudžionienė J. Bibliotekų darbo statistika tarpukario Lietuvoje // Tarp knygų. 1995. Nr. 4. P. 11–14).
4. *Genovaitė Raguotienė, VU Bibliotekininkystės katedros docentė.* Vaikų bibliotekos Lietuvoje 1918–1940 m. (Raguotienė G. Vaikų bibliotekos Lietuvoje (iki 1940 m.) // Tarp knygų. 1995. Nr. 9. P. 15–18).
5. *Arydas Pacevičius, VU Bibliotekininkystės katedros asistentas.* Jurgio Pabrėžos biblioteka.
6. *Sigūtas Narbutas, VU Filologijos fakulteto doktorantas.* Nežinoma lietuviška frazė 1530 m. išspausdintose "Homilijose".
7. *Nijolė Lietuvninkaitė, Kauno technologijos universiteto Retų spaudinių ir rankraščių skyriaus vedėja.* Knygotyros spaudiniai V. Biržiškos asmeninėje bibliotekoje. (Lietuvninkaitė N. Knygotyros spaudiniai Vaclovo Biržiškos asmeninėje bibliotekoje // Knygotyra. 1996. T. 23 (30). P. 53–62).

Penktasis seminaras įvyko 1995 m. gruodžio 1 d. Atviros Lietuvos fondo teisės bibliotekoje. Vedė doc. A. Glosienė. Apie seminarą žr. *Glosienė A. Penktieji Vaclovo Biržiškos skaitymai // Tarp knygų. 1996. Nr. 1. P. 37.*

Pranešimai:

1. *Birutė Butkevičienė, VU bibliotekos direktorė.* Profesorių Biržiškų dokumentai Vilniaus universiteto bibliotekoje.
2. *Nijolė Lietuvninkaitė, Kauno technologijos universiteto bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėja.* Lietuvos bibliotekininkų draugijos archyvo (1931–1941) apžvalga.
3. *Genovaitė Raguotienė, VU Bibliotekininkystės katedros docentė.* Vaclovas Biržiška apie vaikų literatūrą ir skaitymą. (Raguotienė G. Vaclovas Biržiška apie vaikų literatūrą ir skaitymą // Tarp knygų. 1996. Nr. 3. P. 17–20).
4. *Osvaldas Janonis, VU Knygotyros katedros docentas.* Dar vienas žvilgsnis į V. Biržiškos "Lietuvių bibliografiją".
5. *Nijolė Bliūdžiuvienė, Lietuvos bibliotekininkystės centro Tyrimų skyriaus vyr. bibliotekininkė.* Bibliotekinės sąvokos kai kuriuose V. Biržiškos darbuose. (Bliūdžiuvienė N. Bibliotekininkystės sąvokos kai kuriuose V. Biržiškos darbuose // Tarp knygų. 1996. Nr. 11. P. 14–15).
6. *Danutė Kastanauskaitė, VU Bibliotekininkystės katedros docentė.* Vaclovas Biržiška apie katalogavimą.
7. *Jonas Mačiulis, Bibliografijos ir knygotyros centro bibliografas.* Lietuviškųjų slapyvardžių žodynas kaip informacijos šaltinis.
8. *Bronius Raguotis, VU Žurnalistikos instituto docentas.* Pirmieji žurnalistikos kursai Lietuvoje.
9. *Viktoras Urbonas, VU Bibliotekininkystės katedros docentas.* Marcelė Jurgauskaitė – knygnešė iš Kudinų. (Urbonas V. Marcelė Jurgauskaitė – knygnešė iš Kudinų // Tarp knygų. 1996. Nr. 3. P. 31–32).

10. *Arvydas Pacevičius, VU Bibliotekininkystės katedros asistentas.* Kretingos vienuolyno biblioteka.
11. *Ehyla Urbonavičienė, VU bibliotekos Lituanistikos skyriaus vyr. bibliotekininkė.* Nacionalinės bibliografijos rengimas Vilniaus universiteto bibliotekoje.

Šeštasis seminaras įvyko 1996 m. gruodžio 2 d. Kauno technologijos universiteto bibliotekoje. Veikė V. Biržiškai skirta paroda, atidaryta paminkline lenta su V. Biržiškos bareljefu (skulptorius S. Žirgulis). Seminarą vedė doc. A. Glosienė. Apie seminarą žr. *Matulaitytė S. Šeštieji Vaclovo Biržiškos skaitymai // Tarp knygų. 1997. Nr. 1. P. 33–34.*

Pranešimai:

1. *Genovaitė Raguotienė, Bronius Raguotis, VU docentai.* Rengiant V. Biržiškos raštų rinkinį: tikslai, problemos, pobūdis.
2. *Vladas Žukas, profesorius.* Vaclovas Biržiška – bibliotekininkas.
3. *Povilas Saudargas, Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos direktoriaus pavaduotojas.* V. Biržiška apie skaitančios visuomenės tyrimus.
4. *Žiedūnė Zaveckienė, Bibliografijos ir knygotyros centro darbuotoja.* V. Biržiškos bendražygis Izidorius Kisinas.
5. *Silvija Stakulienė, Bibliografijos ir knygotyros centro darbuotoja.* V. Biržiškos gyvenimas ir veikla 1940–1941 metais.
6. *Alma Braziūnienė, VU bibliotekos Senų spaudinių skyriaus vedėja.* Žygimanto Augusto knygos Vilniaus universiteto bibliotekoje.
7. *Arvydas Pacevičius, VU Bibliotekininkystės katedros asistentas.* Troškūnų vienuolyno biblioteka.
8. *Stanislovas Dubauskas, VU Bibliotekininkystės katedros docentas.* V. Biržiška – lietuviškos bibliotekininkystės terminijos pradininkas.
9. *Algis Katilius, VU bibliotekos rankraščių skyriaus darbuotojas.* Seinų kunigų seminarijos biblioteka.

Įteikta 1997 m. kovo 6 d.